

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Цанка Златева Попзлатева,
Научна специалност: 050620 Специална психология;
СУ „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд с тема:
**„РЕСУРСНО ПОДПОМАГАНЕ НА УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ
ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ,
ВКЛЮЧЕНИ В ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНАТА СРЕДА“**

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“, в
област на висше образование 1. Педагогически науки;
Професионално направление 1.2. Педагогика

на Мария Иванова Димитрова

Дисертационният труд на **Мария Иванова Димитрова** представя теоретико-емпирично изследване с подчертан научно-приложен характер. Той разширява научното познание в една относително нова област на българската педагогическа наука и практика, свързана с условията за преход от интегриран към приобщаващ тип образование на деца с атипично развитие. Основният изследователски проблем е разработен от позициите на социалната парадигма в Специалната педагогика. Във фокус са промените в субективния фактор, отразени в интеракциите „дете - близка социална среда“, но също и в диспозициите на всички субекти, включени в динамичната психо-социалната среда на детското развитие. Ресурсното подпомагане като образователна политика, педагогическа стратегия и практика у нас има кратка история, но е безспорно, че обратната връзка за бързо променящия се социален образ на децата с увреждания е главен ориентир за по-нататъшни подобрения.

Дисертационният труд е разработен творчески, отразявайки научно-професионалната компетентност на докторантката като психолог и специален педагог, а също нейната лична ангажираност към разглежданата проблематика. Представеният текст, с общ обем от 230 с. е целесъобразно структуриран в една теоретична и две емпирични глави, увод, изводи и заключение, литература. Предложените 60 таблици, 100 фигури, 6 схеми и 3 приложения са технически прецизно подготвени и постигат добро онагледяване на базовите семантичните моменти. Цитирани в текста и изведени в литературната справка са 119 източници (65 на кирилица и 54 на латиница), което демонстрира една добра информационна база за интерпретиране на собствените емпирични резултати..

Теоретичната част дискутира важни събития в развитието на българското ресурсното подпомагане и училищна интеграция, но заедно с това предлага съпоставителен анализ на социално-педагогически концепции и добри световни практики за приобщаване на децата с увреждания към общообразователната и културна среда в други европейски държави. Ситуацията в Испания е дава основание за обобщения относно приоритетната позиция, която заемат ефективните национални политики и нормативи уредби за настъпилите съществени промени в социалните нагласи към децата с проблеми и перспективите за тяхното образователно и личностно развитие. Аргументирана е важноста на трансформации в социалното съзнание и преодоляването на традиционно негативни диспозиции към децата с увреждания.от страна на техните съученици, педагози и родители.

Изследователският дизайн, предложен във втора глава на дисертационния труд, предлага формулировки на обект, предмет, цел на емпиричното изследване, декомпозирани в задачи и научни хипотези. Във връзка със задачите и хипотезите считам, че биха могли да бъдат редуцирани, тъй като някои от тях са организационни,

а поставянето на нулева/алтернативна хипотеза е техника при методите на статистическия извод.

Избраният кроссекционен подход за събиране на емпирични данни е подходящ за този тип проучване. Извадката от 753 изследвани лица е разпределена в основни субкатегории, ангажирани пряко или косвено с реализацията на интегрираното образование в различни училищни степени. Субгрупата на специалистите по ресурсно подпомагане е подбрана от 6 района в България, което дава основание да се приеме, че е представителна за страната.

Особено внимание заслужава конструираната авторска батерия от 4-ри въпросника, насочени към проучване на нагласите към учениците със специални образователни потребности, предимства, недостатъци и организация на ресурсното подпомагане. Въпросниците са апробирани и разработени като 5-степенни скали за психометрично измерване на зависимите променливи, които са с добре дефинирани критерии и показатели. Тази изследователска стратегия осигурява широк достъп до количествени данни, подходящи за статистическа обработка на описателно равнище и равнище на статистическия извод.

Трета глава от докторската теза представя резултатите от проучването и тяхната дискусия. Въпреки че, по-мое мнение, заглавията на отделните подглави следва да бъдат тематични, а не технически, като „КлъстеренФакторен....Процентен...., Дисперсионен.... и т.н анализ”, в съдържателен план данните за проведените процедури и получените научни факти са системно изложени. Статистически е защитена и подобрена първоначалната психосемантичната структура на конструирания изследователски инструментариум, като са постигнати много високи показатели за валидност и надеждност по Алфа на Кронбах. Оценявам този момент като ключов за цялата разработка, а също и като

съществен принос за посрещане на настоящите потребности на българската специална педагогика като наука и практика.

Безспорно е, че с не по-малка научна стойност са изведените позитивните и негативните характеристики на ресурсното подпомагане в различните училищни степени и тяхната детерминация от променящите се параметри на субективния фактор в интегрираното образование на учениците със специални образователни потребности. Заедно с установените положителните промени, констатираните проблеми в екипната работа и комплексното психолого-педагогическо оценяване, недостатъчно реализирано сътрудничество между специалисти и родители, а също наличието на колебливи диспозиции към ползите от училищното приобщаване и ресурсното подпомагане, очертават важни акценти за бъдеща изследователска работа в областта на Специалната педагогика.

Във връзка с проблематиката на дисертационния труд, докторантката е представила четири самостоятелни публикации, една в съавторство с научен ръководител и една от участие в научен и образователен проект.

Авторефератът на дисертационния труд е акуратно изготвен и отразява главните моменти и приноси от извършеното научно изследване.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Считам, че е проведено задълбочено научно изследване на значим за теорията и практика проблем. Главният принос е постигнатото по-високо равнище на познание и разбиране на специфичните процеси в ресурсното подпомагане на учениците със специални образователни потребности в България. Конструираният

авторски оценъчен инструмент отговаря на основните критерии за надеждност и валидност, което дава перспектива за неговото приложение в бъдещи изследвания на Специалната педагогика.

Всичко това, ми позволява убедено да препоръчам на уважаемото научно жури да присъди на **Мария Иванова Димитрова** образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки; професионално направление 1.2. Педагогика.

Проф. д-р Цанка Попзлатева

12.09.2016 г.